

Postrzeganie inflacji – prognozy, przyczyny, ocena działań rządu

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku na rok 2022

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

SPIS TREŚCI

Prognozy dotyczące inflacji	1
Postrzegane przyczyny wzrostu cen	5
Ocena działań rządu	8

W ostatnich miesiącach poziom inflacji dynamicznie wzrasta, a obecnie jest najwyższy od 25 lat. W czerwcu tego roku w porównaniu z analogicznym miesiącem roku ubiegłego ceny towarów i usług konsumpcyjnych wzrosły o 15,5% (ceny towarów wzrosły o 16,8%, a usług – o 11,5%)¹.

W obliczu tej sytuacji w naszych badaniach co kwartał pytamy o percepcję wzrostu cen. W lipcowym sondażu² zapytaliśmy respondentów o przewidywania dotyczące inflacji – czy nadal będzie ona rosła, jaki najwyższy poziom osiągnie, a także kiedy to nastąpi. Interesowało nas również postrzeganie przyczyn inflacji oraz ocena działań rządu podejmowanych w celu łagodzenia jej skutków.

PROGNOZY DOTYCZĄCE INFLACJI

Praktycznie wszyscy dostrzegają wzrost cen produktów i usług, w tym ogromna większość, bo aż 93% uważa, że wzrosły one zdecydowanie. Jest to najwyższy odsetek od października 2021 roku, od kiedy monitorujemy tę kwestię.

¹ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/wskazniki-cen/wskazniki-cen-towarow-i-uslug-konsumpcyjnych-w-czerwcu-2022-roku,2,128.html>

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (387) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

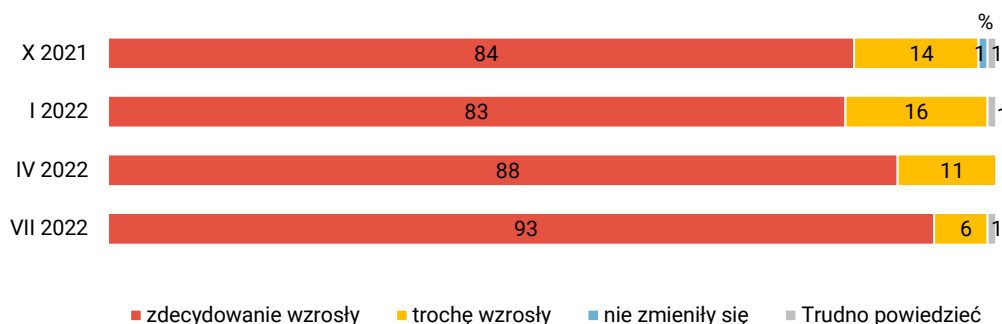
- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej (CAWI), do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 27 czerwca do 7 lipca 2022 roku na próbie liczącej 1084 osób (w tym: 62,1% metodą CAPI, 23,4% – CATI i 14,5% – CAWI).

CBOS realizuje badania statutowe w ramach opisanej wyżej procedury od maja 2020 roku, w każdym przypadku podając proporcje wywiadów bezpośrednich, telefonicznych i internetowych.

CBOS

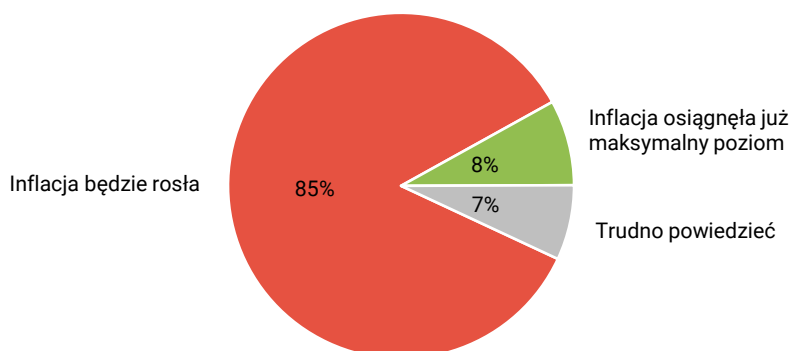
RYS. 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, w ciągu ostatnich 12 miesięcy ceny produktów i usług:

Ogromna większość dorosłych Polaków sądzi, że inflacja będzie nadal rosła (85%), a relatywnie niewielu twierdzi, że osiągnęła już maksymalny poziom (8%), bądź też nie ma zdania na ten temat (7%).

CBOS

RYS. 2. Czy, Pana(i) zdaniem, w najbliższych miesiącach inflacja będzie rosła czy też osiągnęła już swój maksymalny poziom?

Z analizy zróżnicowań społeczno-demograficznych wynika, że osoby lepiej wykształcone w większym stopniu są przekonane o dalszym wzroście inflacji, natomiast badani z niższym wykształceniem częściej nie mają sprecyzowanego zdania na ten temat.

Opinie w tej kwestii w dużej mierze zależą od poglądów politycznych i preferencji partyjnych. Dalszy wzrost inflacji częściej prognozują badani o lewicowych niż o prawicowych poglądach politycznych (92% wobec 74%). Z kolei utożsamiający się z prawicą stosunkowo często uważają, że inflacja osiągnęła już swój maksymalny poziom (15%), podczas gdy wśród identyfikujących się z lewicą odsetek ten wynosi zaledwie 5%.

W potencjalnych elektoratach popierający partię rządzącą częściej niż pozostali uważają, że inflacja osiągnęła już swoje apogeum, lecz i wśród nich zdecydowanie przeważa przekonanie o jej dalszym wzroście.

TABELA 1

Na kandydata której partii/bloku partii głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Czy, Pana(i) zdaniem, w najbliższych miesiącach inflacja będzie rosła czy też osiągnęła już swój maksymalny poziom?		
	Inflacja będzie rosła	Inflacja osiągnęła już maksymalny poziom	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość	72	18	10
Konfederacja Wolność i Niepodległość	93	4	2
Polska 2050 Szymona Hołowni	100	0	0
Lewica*	97	2	1
Koalicja Obywatelska	97	3	0

* Uwaga, niewielka liczebność elektoratu w badanej próbie

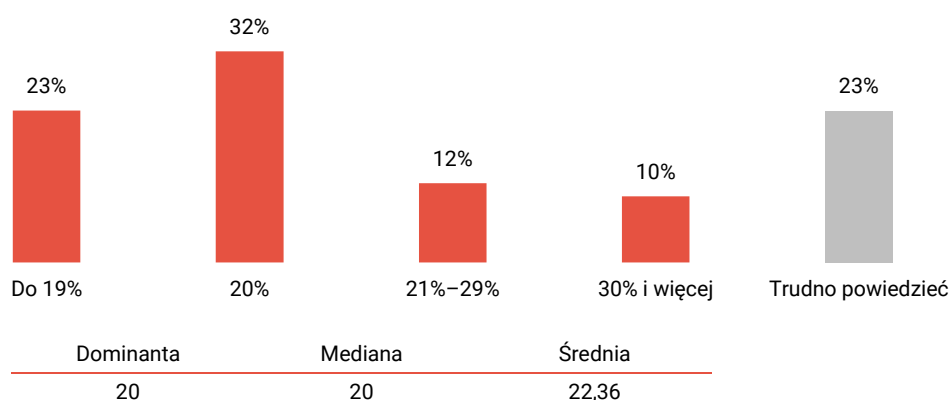
Ankietowani zapytani, jaki najwyższy poziom – ich zdaniem – osiągnie inflacja, najczęściej podawali wartość 20%. Wskazał ją blisko co trzeci prognozujący dalszy wzrost inflacji (32%). Niemała część respondentów, blisko co czwarty (23%), formułowała bardziej optymistyczne przewidywania twierdząc, że inflacja nie osiągnie jednak 20%. Pozostali byli większymi pesymistami – co piąty (22%) sądził, że przebije ona granicę 20%, w tym co dziesiąty, że wzrost cen w skali roku wyniesie co najmniej 30%.

Najczęściej podawana wartość (dominanta), tj. 20%, jest w tym przypadku również medianą (wartością środkową), średnia wartość jest natomiast trochę wyższa i wynosi 22,36%.

CBOS

RYS. 3. Jak Pan(i) sądzi, jaki najwyższy poziom osiągnie inflacja? Proszę podać poziom inflacji w procentach, mierzonej rok do roku.

ODPOWIEDZI BADANYCH PROGNOZUJĄCYCH DALSZY WZROST INFLACJI (N=919)

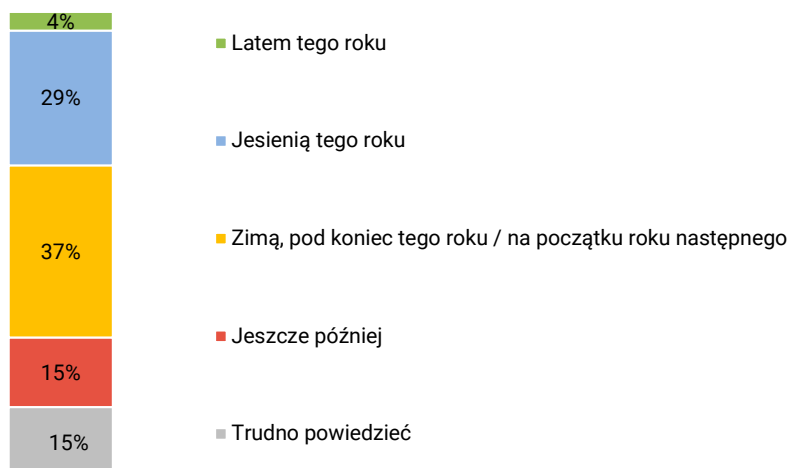
W prawie wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych mediany prognozowanych najwyższych poziomów inflacji wynoszą 20%, wartości średnich są natomiast nieco bardziej zróżnicowane i trochę wyższe wśród osób z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (27,13%), o dochodach *per capita* do 1499 zł (25,07%), ankietowanych w wieku 18–34 lata (23,50%) oraz mieszkańców największych miast (23,18%).

Opinie na temat apogeum inflacji są dosyć podzielone, niemniej jednak największa grupa respondentów uważa, że nastąpi ono na przełomie roku – zimą, pod koniec tego roku lub na początku następnego (37%). Spora część badanych (29%) sądzi, że szczyt inflacji będzie miał miejsce wcześniej – jesienią tego roku (29%), co siódmy, że wiosną przyszłego roku lub jeszcze później (15%), a niewielu, że latem tego roku (4%).

CBOS

RYS. 4. Kiedy, Pana(i) zdaniem, inflacja w Polsce osiągnie najwyższy poziom?

ODPOWIEDZI BADANYCH PROGNOZUJĄCYCH DALSZY WZROST INFLACJI (N=919)

Przekonanie, że inflacja w Polsce osiągnie apogeum zimą (pod koniec tego roku lub na początku następnego roku), częściej niż pozostali wyrażają mieszkańcy największych miast (51%), absolwenci wyższych uczelni (44%) oraz respondenci o dochodach *per capita* wynoszących co najmniej 4000 zł (42%). Natomiast przewidywania, że jej szczyt będzie miał miejsce jesienią, częściej formułowane są przez mieszkańców wsi (35%), osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (35%) i o dochodach *per capita* od 1500 zł do 1999 zł (41%).

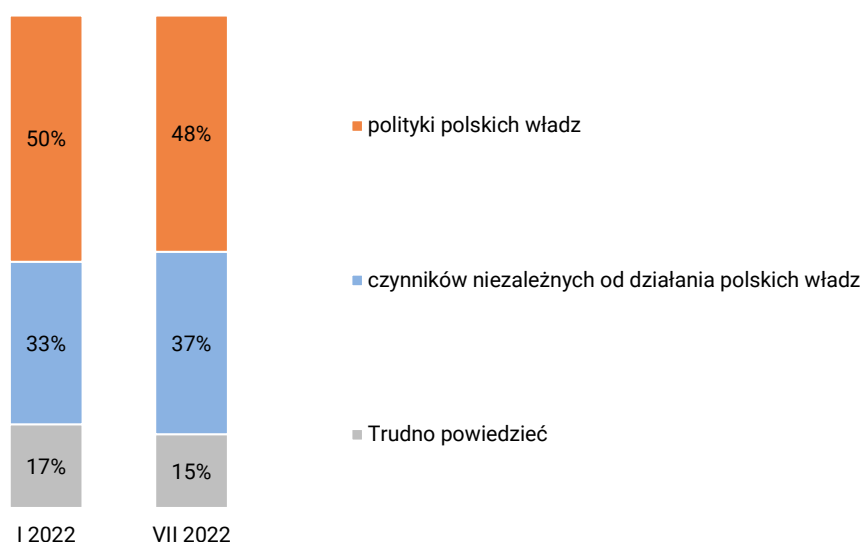
Prognozy dotyczące apogeum inflacji zależne są również od poglądów politycznych. O ile identyfikujący się z lewicą oraz z centrum częściej przewidują szczyt inflacji zimą niż jesienią (odsetki odpowiednio: 41% wobec 25% oraz 42% wobec 32%), o tyle osoby o poglądach prawicowych porównywalnie często prognozują go zimą co jesienią (34% wobec 33%).

POSTRZEGANE PRZYCZYNY WZROSTU CEN

O przyczyny wzrostu cen pytaliśmy na dwa sposoby. Najpierw zadaliśmy pytanie, czy jest on przede wszystkim efektem polityki polskich władz czy też uwarunkowań zewnętrznych, a następnie poprosiliśmy o wybór z podanej listy dwóch powodów, które zdaniem respondentów w największym stopniu przyczyniają się do wzrostu cen.

CBOS

RYS. 5. Czy, Pana(i) zdaniem, obecny wzrost cen w Polsce jest przede wszystkim efektem:

Zdaniem badanych obecny wzrost cen w Polsce jest w większym stopniu efektem polityki polskich władz (48%) niż czynników niezależnych od działania polskich władz (37%). W stosunku do stycznia, czyli okresu sprzed inwazji Rosji na Ukrainę, tylko nieznacznie umocniło się przekonanie, że inflacja w Polsce jest przede wszystkim uwarunkowana czynnikami zewnętrznymi (wzrost z 33% do 37%), a pogląd, że jest ona głównie skutkiem polityki polskich władz, wyrażany jest obecnie minimalnie rzadziej (spadek z 50% do 48%).

Opinie na ten temat bardzo wyraźnie zależą od poglądów politycznych i preferencji partyjnych. Przekonanie, że wzrost cen jest przede wszystkim wynikiem polityki polskich władz, zdecydowanie częściej wyrażają identyfikujący się z lewicą (76%) niż z centrum (57%) czy prawicą (22%). Z kolei osoby o poglądach prawicowych w większości upatrują źródeł inflacji w czynnikach zewnętrznych (66%), podczas gdy badani o poglądach centrowych bądź lewicowych takie przekonanie wyrażają dużo rzadziej (odpowiednio: 29% i 14%).

TABELA 2

Na kandydata której partii/bloku partii głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Czy, Pana(i) zdaniem, obecny wzrost cen w Polsce jest przede wszystkim efektem:		
	polityki polskich władz	czynników niezależnych od działania polskich władz	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Koalicja Obywatelska	80	13	7
Lewica*	75	14	11
Polska 2050 Szymona Hołowni	72	14	14
Konfederacja Wolność i Niepodległość	61	33	7
Prawo i Sprawiedliwość	10	80	10

* Uwaga, niewielka liczebność elektoratu w badanej próbie

W potencjalnych elektoratach partyjnych zdecydowana większość sympatyków partii rządzącej obecny wzrost cen wiąże przede wszystkim z czynnikami zewnętrznymi, natomiast wyborcy ugrupowań opozycyjnych w większości uważają, że obecna inflacja jest w głównej mierze efektem polityki polskich władz. Stosunkowo najbardziej podzielone opinie na ten temat są wśród zwolenników Konfederacji, spośród których co prawda większość przyczyn wysokiej inflacji upatruje głównie w polityce polskich władz (61%), lecz znaczna część sądzi, że wynika ona z zewnętrznych uwarunkowań (33%).

Postrzeganie przyczyn inflacji zależne jest od deklaracji respondentów dotyczących głównego źródła informacji telewizyjnych. Osoby czerpiące informacje głównie z telewizji publicznej przyczyn upatrują w pierwszej kolejności w czynnikach niezależnych od działania polskich władz. Z kolei badani, dla których źródłem informacji jest przeważnie TVN lub TVN24, w zdecydowanej większości uważają, że obecny wzrost cen jest przede wszystkim wynikiem polityki polskich władz. Natomiast opinie widzów stacji Polsat oraz Polsat News są dosyć podzielone, choć trochę częściej przyczyn inflacji upatrują oni w działaniach władz niż w czynnikach zewnętrznych.

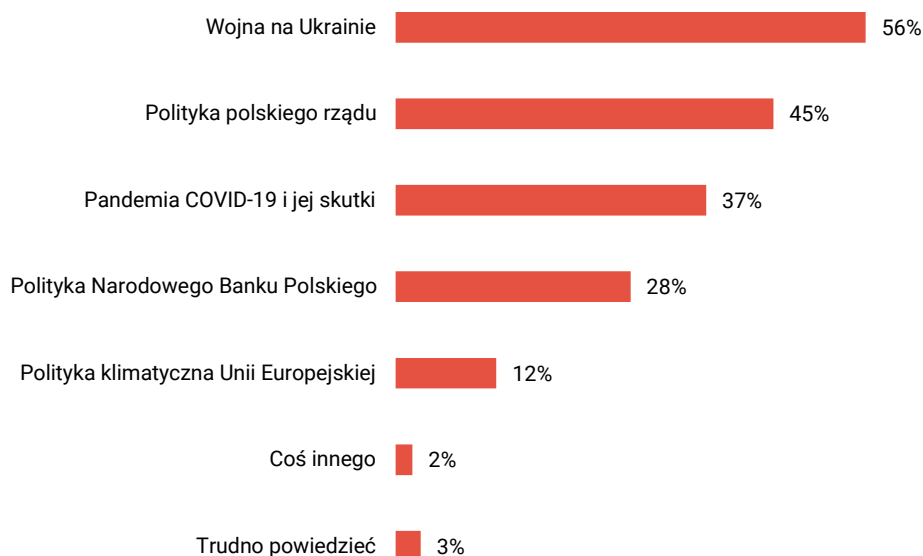
TABELA 3

Która z wymienionych stacji telewizyjnych, który z programów, jest głównym źródłem Pana(i) codziennych informacji o wydarzeniach w kraju i na świecie?	Czy, Pana(i) zdaniem, obecny wzrost cen w Polsce jest przede wszystkim efektem:		
	polityki polskich władz	czynników niezależnych od działania polskich władz	Trudno powiedzieć
	w procentach		
TVN24	73	16	11
Fakty, inne programy TVN (poza TVN24)	73	18	9
Wydarzenia i inne programy Polsatu (poza Polsat News)	49	37	15
Polsat News	46	38	15
Wiadomości, Teleexpress i inne programy telewizyjnej Jedyńki (TVP1)	16	65	19
TVP Info	15	74	10
Żadna z nich, nie oglądam telewizji	58	24	18
Trudno powiedzieć	30	22	48

Respondenci zapytani, co z przedstawionej listy w największym stopniu przyczynia się do wzrostu cen w Polsce, najczęściej wskazywali na wojnę na Ukrainie (56%), a w drugiej kolejności – politykę polskiego rządu (45%). Według więcej niż co trzeciego badanego do wzrostu cen przyczynia się głównie pandemia COVID-19 i jej skutki (37%), a więcej niż co czwartego – polityka Narodowego Banku Polskiego (28%). Relatywnie niewielu ankietowanych przyczyn wzrostu cen upatruje przede wszystkim w polityce klimatycznej Unii Europejskiej (12%).

CBOS

RYS. 6. Co w największym stopniu przyczynia się do wzrostu cen w Polsce?

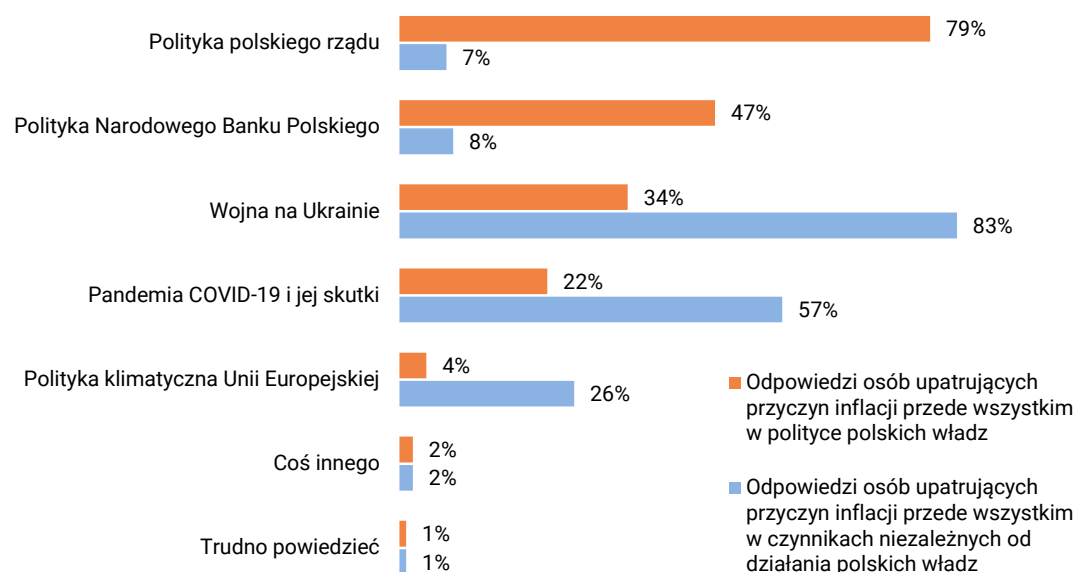

Procenty nie sumują się do 100, gdyż respondenci mogli wskazać dwie odpowiedzi

Postrzeganie źródeł inflacji zależne jest od poglądów politycznych. Osoby o poglądach lewicowych przyczyny widzą przede wszystkim w polityce polskiego rządu (69%), w dalszej kolejności – w polityce Narodowego Banku Polskiego (44%) oraz wojnie na Ukrainie (40%). Natomiast badani identyfikujący się z prawicą uważają, że za obecny wzrost cen odpowiedzialna jest głównie wojna za naszą wschodnią granicą (69%), a w drugiej kolejności – pandemia COVID-19 i jej skutki (47%).

Osoby upatrujące źródeł obecnej inflacji przede wszystkim w polityce polskich władz – poza działaniami polskiego rządu wskazywanymi przez zdecydowaną większość (79%) – w drugiej kolejności wymieniają politykę Narodowego Banku Polskiego (47%), a dopiero w trzeciej – wojnę na Ukrainie (34%). Natomiast badani twierdzący, że obecny wzrost cen jest w największym stopniu wynikiem uwarunkowań zewnętrznych, w ogromnej większości uważają, że jest on związany z wojną na Ukrainie (83%), a w drugiej kolejności z pandemią COVID-19 i jej skutkami (57%), w trzeciej natomiast – z polityką klimatyczną Unii Europejskiej (26%).

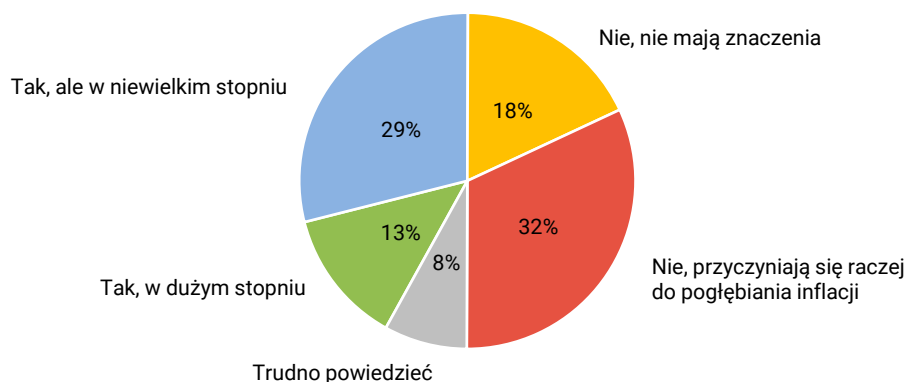
RYS. 7. Co w największym stopniu przyczynia się do wzrostu cen w Polsce?

OCENA DZIAŁAŃ RZĄDU

Opinie badanych na temat działań rządu w zakresie łagodzenia wzrostu cen i ich skutków dla obywateli są dosyć podzielone. Ponad dwie piąte uważa, że działania podejmowane przez rząd przyczyniają się do łagodzenia wzrostu cen (42%), w tym 13% uważa, że w dużym stopniu. Blisko co piąty twierdzi, że nie mają one większego znaczenia (18%), a co trzeci jest zdania, że raczej przyczyniają się do pogłębiania inflacji (32%).

RYS. 8. Czy działania rządu przyczyniają się do łagodzenia wzrostu cen i jego skutków dla obywateli?

Oceny w tej kwestii wyraźnie zależą od poglądów politycznych i preferencji partyjnych. Osoby o poglądach prawicowych (66%) oraz zwolennicy partii rządzącej w większości pozytywnie wypowiadają się na temat działań rządu w tym obszarze. Natomiast badani identyfikujący się z lewicą (72%) lub centrum (61%) oraz popierający ugrupowania opozycyjne w większości oceniają je negatywnie.

TABELA 4

Na kandydata której partii/bloku partii głosował(a)by Pan(i) w wyborach do Sejmu?	Czy działania rządu przyczyniają się do łagodzenia wzrostu cen i jego skutków dla obywateli?		
	Tak**	Nie***	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość	78	17	5
Konfederacja Wolność i Niepodległość	24	72	4
Lewica*	22	73	5
Koalicja Obywatelska	21	78	1
Polska 2050 Szymona Hołowni	21	78	2

* Uwaga, niewielka liczebność elektoratu w badanej próbie

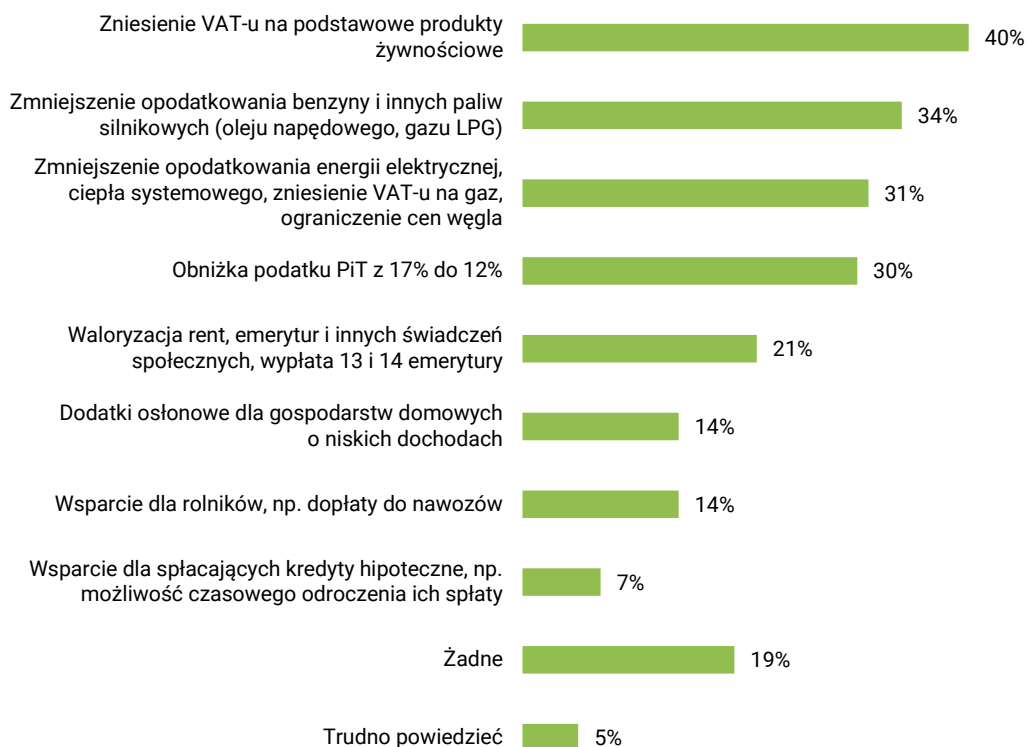
** Połączone zostały odpowiedzi „Tak, w dużym stopniu” oraz „Tak, ale w niewielkim stopniu”

*** Połączone zostały odpowiedzi „Nie, nie mają znaczenia” oraz „Nie, przyczyniają się raczej do pogłębiania inflacji”

Spśród różnych działań rządu podejmowanych w celu łagodzenia skutków wzrostu cen najlepiej postrzegane jest zniesienie VAT-u na podstawowe produkty żywnościowe (40%), a w następnej kolejności – zmniejszenie opodatkowania benzyny i innych paliw silnikowych (34%), zmniejszenie kosztów utrzymania mieszkania, domu (31%) oraz obniżka podatku PIT z 17% do 12% (30%). Trochę rzadziej w tym kontekście wskazywano waloryzację rent, emerytur i innych świadczeń społecznych, wypłatę 13 i 14 emerytury (21%). Co siódmy ankietowany najlepiej ocenia dodatki osłonowe dla gospodarstw domowych o niskich dochodach (14%) oraz wsparcie dla rolników, np. dopłaty do nawozów (14%). Relatywnie niewielu wymieniło wsparcie dla spłacających kredyty hipoteczne, np. możliwość czasowego odroczenia ich spłaty (7%).

W prawie wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych najlepiej oceniane było zniesienie VAT-u na podstawowe produkty żywnościowe. Pewnym wyjątkiem są najstarsi respondenci, którzy w pierwszej kolejności wskazywali na waloryzację rent, emerytur i innych świadczeń społecznych (44%), a dopiero w dalszej na zniesienie VAT-u na produkty żywnościowe (37%) oraz koszty utrzymania mieszkania i domu (36%). Z kolei rolnicy najczęściej wymieniali w tym kontekście wsparcie dla rolników (41%), trochę rzadziej zmniejszenie opodatkowania benzyny i innych paliw silnikowych (38%), a dopiero w dalszej kolejności zmniejszenie kosztów utrzymania (33%) i VAT-u na podstawowe produkty żywnościowe (32%). Zauważyć można również, że osoby o niższych dochodach przypadających na osobę w gospodarstwie domowym – do 1999 zł – częściej niż pozostałe wskazywały na dodatki osłonowe dla gospodarstw domowych o niskich dochodach (20%–21% w zależności od kategorii).

RYS. 9. Które działania rządu podejmowane w celu łagodzenia skutków wzrostu cen ocenia Pan(i) najlepiej?

Odsetki nie sumują się do 100, gdyż badani mogli wybrać trzy odpowiedzi

Wśród Polaków nasila się przekonanie o zdecydowanym wzroście cen, a ogromna większość uważa, że w najbliższych miesiącach inflacja będzie nadal rosła. Zdaniem największej grupy respondentów osiągnie ona poziom 20%, a nastąpi to na przełomie roku – pod koniec tego roku lub na początku następnego, choć zaznaczyć należy, że niewiele mniej ankietowanych prognozuje, że będzie miało to miejsce jesienią.

Przyczyn obecnego wzrostu cen badani częściej upatrują w polityce polskich władz niż w uwarunkowaniach zewnętrznych. W stosunku do stycznia – okresu sprzed wybuchu wojny na Ukrainie – przekonanie, że inflacja związana jest przede wszystkim z czynnikami niezależnymi od działania polskich władz, wzrosło jedynie w niewielkim stopniu.

Badani poproszeni o wybór z podanej listy dwóch powodów, które ich zdaniem w największym stopniu przyczyniają się do wzrostu cen, najczęściej wymieniali wojnę na Ukrainie, a w dalszej kolejności – politykę polskiego rządu oraz pandemię COVID-19 i jej skutki. Postrzeganie przyczyn

inflacji w istotny sposób zależy od poglądów politycznych. Osoby identyfikujące się z lewicą obecną sytuację wiążą przede wszystkim z polityką rządu, natomiast respondenci o poglądach prawicowych z uwarunkowaniami zewnętrznymi, takimi jak wojna na Ukrainie czy też pandemia COVID-19 i jej skutki.

Spośród różnych działań rządu podejmowanych w celu łagodzenia skutków wzrostu cen najlepiej oceniane jest zniesienie VAT-u na podstawowe produkty żywnościowe, a w następnej kolejności – zmniejszenie opodatkowania benzyny i innych paliw silnikowych, zmniejszenie kosztów utrzymania mieszkania, domu oraz obniżka podatku PIT z 17% do 12%.

Opracowała

Małgorzata Omyła-Rudzka